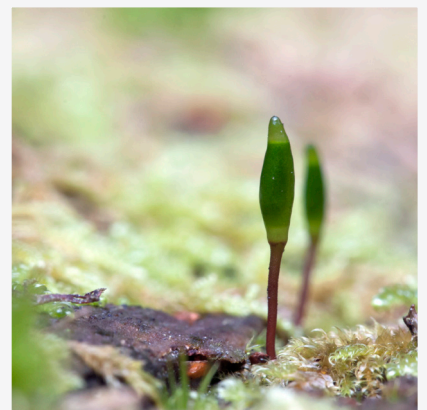

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Hasselö-Bergö

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0220433 Hasselö-Bergö

Kommun: Oxelösunds kommun

Områdets totala areal: 17,8 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-19

Markägarförhållanden: Oxelösunds kommun

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2001-06-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9010 - Taiga

9020 - Nordlig ädellövskog

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Syftet med Hasselö-Bergös Natura 2000-område är att bevara en typisk skärgårdsnatur med gammal naturskogslignande tallskog och ädellövskog.

Prioriterade bevarandevärden: De prioriterade bevarandevärdena är taigan med gamla senvuxna träd och den nordliga ädellövskogen med gamla grova lövträd.

Motivering: Hasselö-Bergö är ett typexempel på skärgårdsnatur med orörd karaktär. Här finns höga naturvärden kopplade till gamla senvuxna tallar, ädellövträd och död ved.

Prioriterade åtgärder: Ett formellt skydd skulle ge förutsättningar för att långsiktigt bevara Hasselö-Bergös speciella naturmiljön och dess arter. Åtgärder för att bevara skogarnas

naturskogskaraktär och trädslagssammansättning, samt för att öka förekomsten av död ved ökar livsförutsättningarna för sällsynta arter i området.

Beskrivning av området

Hasselö-Bergö ligger i Oxelösunds skärgård som karaktäriseras av bl.a. en väldigt låg humiditet (nederbörd minus avdunstning) d.v.s. torrt klimat. Jordarten utgörs av väldigt tunna moränjordar och rörligt markvatten saknas oftast helt. På några mindre fläckar förekommer glaciallera. Hällmarkspartier är ett vanligt inslag. Markerna är vanligen av torra typer (enstaka friska) då jordarten ofta är ursvallad och därför genomsläpplig för vatten.

Hasselö-Bergö ligger ca 15 m.ö.h. och sträcker sig i nord-sydlig riktning. Området representerar en typisk skärgårdsö där skogen inte har brukats i någon större utsträckning utan har fått utvecklas fritt. På ön förekommer dock viss fritidsbebyggelse. Området domineras av gammal tallskog med inslag av senvuxen gran på ganska mager mark på de högre delarna. I svackorna växer blandskog av ädellövträd, gran och triviällöv. På rikare marker finns också ett buskskikt av främst måbär och try. I de centrala delarna av ön samt på södra delen bildar hällmarker med senvuxna tallar en mosaik med mer produktiva delar. I den norra delen är skogen mer sluten.

Karaktäristiskt för Hasselö-Bergö är de riktigt gamla tallarna där ett flertal säkerligen har nått en ålder över 200 år. Några är också riktigt grova men det är vanligare med klenare dimensioner. De äldre tallarna finns över hela ön. På sina ställen, där mark och ljusförhållandena har varit de rätta, har yngre tallar börjat växa upp och på sina håll har det utbildas tallskog med flerskiktad karaktär. Över hela ön finns det gott om död ved av både stående och liggande träd, den liggande utgörs framförallt av gran. Bon av Spillkråka finns i några tallar. Området fungerar troligen som häckningsbiotop för ett flertal skärgårdsfåglar. Även småfåglar kan här finna goda häckningsplatser i granar, grova ädellövträd eller i de gamla tallarna. Blåmossan förekommer rikligt över hela ön.

I den lägre terrängen i de centrala delarna längsmed den östra kanten av ön finns ett inslag av ädellövträd bestående av ek, lindar, ask, hassel och rönn. Dessa vittnar om människans historiska närvaro på ön. Buskskiktet är väldigt tätt i vissa delar med hassel, rönn, try och nypon. Det finns rikligt med håligheter i grenar och stammar i många av lövträden. I vissa delar dominerar eken nästan helt; i norra delen finns det partier med bara ek och en i övrigt värmekrävande flora med bl.a. tulkört. Lind förekommer också i grupper och flertalet visar tecken på att de en gång i tiden har varit hamlade.

Här och var har granen vuxit in, som talrikast blir den i de lägre, mer bördiga delarna där den har de bästa förutsättningarna. Den södra delen av ön domineras även den av tall men här finns ett ganska rikligt inslag av senvuxen ek.

Vad kan påverka negativt

- Alla former av produktionsinriktat skogsbruk i eller i direkt anslutning till området som t.ex. avverkning eller förberedelser till avverkning, gallring, plockhuggning, dikning, plantering eller markberedning.
- Avlägsnande av död ved eller torrträd, vilket ger en minskning av viktiga substrat för lavar, svampar, insekter och mossor. Torrträd är även viktiga för många fåglar.
- Kalkning, gödsling och spridning av aska i eller i anslutning till området.
- Buskröjning av t.ex. hassel, vilket avlägsnar värdväxter för många mykorrhizasvampar, samt förändrar ljusinsläpp och jordmån.

- Åtgärder som kan förändra områdets hydrologi eller riskera att fragmentera skogsbestånden, t.ex. anläggning av vägar, skogsbilvägar, järnvägar, kraftledningsgator, dikning, skyddsdikning eller rensning av diken etc.
- Körning med skogsbruksmaskiner eller andra fordon i området så att markytan skada
- All form av exploatering i eller i anslutning till området, t.ex. bebyggelse, master etc.
- Anläggande av längre eller kortare upplag eller dumpning av avfall, jord, sten, grus foder etc.
- Brist på naturskogssubstrat och lämpliga spridningsvägar för arter knutna till, taiga och nordlig ädellövskog i det omgivande landskapet.
- Inväxande gran kan utgöra ett hot om den tar över allt för mycket så att lövträd och tallar konkurreras ut. Ökat graninslag leder också till ökad beskuggning av tall- och lövträdsstammar och av marken, vilket kan påverka artsammansättningen som finns här negativt.
- Ett alltför intensivt friluftsliv under vissa delar av året t.ex. vid häckningstid för fåglar.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Ett formellt skydd skulle säkerställa att Natura 2000-områdets naturvärden bevaras långsiktigt.

Skötsel: I områdena med taiga skulle det naturligt sett, i ett långt perspektiv, uppstå skogsbrand som en del av den naturliga störningsregimen. Därför kan naturvårdsbränning eller brandefterliknande åtgärder vara tänkbara för att efterlikna naturliga störningar så mycket som möjligt och skapa substrat som t.ex. torrträd, kådimpregnerad ved och lågor, vilket många sällsynta arter är beroende av. Även skötselåtgärder som syftar till att ge förutsättningar för förnyring av naturligt förekommande trädslag, som annars har svårt att förny sig i området, kan behövas, samt frihuggning av gamla tallar där yngre gran konkurrerar med dessa.

I den nordliga ädellövskogen kan det bli aktuellt med åtgärder för att ge bästa möjliga förutsättningar för lövträden att bli gamla och grova, t.ex. genom att avlägsna yngre konkurrerande granar och glesa ut trädskiktet bitvis. Det kan även bli aktuellt med åtgärder som skapar förutsättningar för lövträden att förnygras och för att skapa död ved. Träd som tidigare har hamlats bör åter hamlas.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**9010 - Taiga**

Areal: 13,68 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Taiga är den dominerande naturtypen i Hasselö-Bergös Natura 2000-område. Skogen ligger på två berg och karaktäriseras av gamla senvuxna eller ibland grova tallar med inslag av senvuxen gammal gran på mager mark. I norr, på Bergö huvud, finns fin hållsmarkstallskog. I väster och söder finns en mosaik av hållmarkspartier och mer produktiva områden. Skogen är olikåldrig och bitvis flerskiktad. Inslag av tallar som är omkring 200 år gamla finns över hela ön, liksom död ved av både stående och liggande träd. Skogen har en orörd karaktär utan tydliga spår av mänskliga ingrepp. I dagsläget har ganska mycket gran börjat växa in. Exempel på arter som har noterats i taigan är tallticka, gränsticka, skogslind och blåmossa.

Bevarandemål

Taigan ska ha naturskogskaraktär med ett betydande inslag av äldre träd och död ved. Det ska finnas tillräcklig förnyring av tall i området för att trygga förekomsten av gamla senvuxna och grova tallar även på lägre sikt. Skogen ska präglas av naturliga processer och störningar eller skötselåtgärder som efterliknar sådana, t.ex. åldrande och bildande av död ved, insektsangrepp, stormfällning eller brand. Skogen ska hysa en hög biologisk mångfald av kärlväxter, mossor, lavar, svampar, fåglar och skalbaggar. Typiska arter som t.ex. tallticka, gränsticka och blåmossa ska fortsatt förekomma i området. Arealen taiga ska vara minst 13,6 ha.

Bevarandeåtgärder

I huvudsak får interndynamik och naturliga störningar styra utvecklingen av taigan, men även aktiva skötselåtgärder kan behövas, t.ex. skapande av död ved, veteranisering av yngre tallar (göra stamskador som ger kådimpregnerad ved), frihuggning av gamla tallar, avlägsnande av yngre gran av igenväxningskaraktär och åtgärder som gynnar förnyring av tall för att få flerskiktad skog och trädgenerationer som på sikt blir de nya gammelträden.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt bevarandetillstånd. I dagsläget har mycket gran börjat växa in i taigan som främst har värden knutna till gammal, senvuxen tallskog. För att uppnå gynnsamt bevarandetillstånd behövs åtgärder som gynnar naturvärden knutna till tallskog och tryggar förekomsten av gamla tallar på längre sikt.

9020 - Nordlig ädellövskog

Areal: 4,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Nordlig ädellövskog förekommer framförallt i den lägre terrängen i ett stråk längs den östra sidan av ön. Det finns även några mindre stråk med ädellövskog i den norra delen av ön, samt längs den västra stranden. Lövträdsandelen varierar och på många håll har mycket gran växt in. Bland ädellövträden finns ek, lind och ask, flera av dem är mycket gamla och grova. De gamla ekarna har en intressant lav- och svampflora. I vissa mindre delar dominerar eken nästan helt; i norra delen finns det partier med bara ek och en i övrigt värmekrävande flora med bl.a. tulkört. Lind förekommer också i grupper och flertalet visar tecken på att de har varit hamlade en gång i tiden. Det finns håligheter i grenar och stammar i många av de äldre lövträden. Buskskiktet är väldigt tätt i vissa delar med hassel, rönn, try, måbär och nypon. De större områdena med nordlig ädellövskog har sitt ursprung i tidigare betad mark. Exempel på arter som har noterats i områdena med nordlig ädellövskog är blåsippra, sårläka, tandrot, vårärt, gammelekslav, grå skärelav, stiftklotterlav, gul dropplav, fällmossa, eldsopp, gulbent kamklobagge, ädelguldbagge och gropig brunbagge.

Bevarandemål

Den nordliga ädellövskogen ska vara olikåldrig och ha inslag av äldre träd och död ved. Ädellövträd ska dominera i de övre trädskikten och ek, ask och lind ska utgöra viktiga trädslag. Gamla grova träd ska ha förutsättningar att finnas kvar och det ska även finnas yngre ädellövträd som kan bli de nya gammelträden på sikt. Träd med håligheter i stam och grenar ska förekomma i ädellövskogen kontinuerligt. Invasiva och främmande arter ska inte förekomma. Död ved är viktigt för att området ska kunna hysa en mångfald av naturvårdsintressanta arter och förekomsten av död ved ska därför vara kontinuerlig. Skogen ska ha naturskogskaraktär och präglas av naturliga processer och intern beståndsdynamik. Den ska hysa en hög biologisk mångfald av kärlväxter, mossor, lavar och svampar. Typiska arter som t.ex. blåsippra, tandrot, vårärt, och fällmossa ska förekomma i områdena med nordlig ädellövskog. Arealen av nordlig ädellövskog ska vara minst 4,1 ha.

Bevarandeåtgärder

I den nordliga ädellövskogen kan det bli aktuellt med skötselåtgärder som syftar till att bevara ädellövträdsdominansen, t.ex. genom att avlägsna konkurrerande trädslag som gran. Det kan även bli aktuellt att friställa gamla grova lövträd från yngre konkurrerande träd. Lövträd som tidigare har hamlats bör hamlas på nytt. Tillskapande av död ved kan behövas ifall det inte tillförs tillräckligt på naturlig väg.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt bevarandetillstånd. I dagsläget har mycket gran växt in och tränger många av de värdefulla ädellövträden. För att uppnå gynnsamt bevarandetillstånd behövs naturvårdande skötsel där inväxande gran avlägsnas och grova gamla lövträd får utrymme för sina kronor.

Dokumentation

Exempel på arter som noterats i området:

Kärlväxter:

Ask
Blåsippa
Gullviva
Korskovall
Murgröna
Skogslind
Sårläka
Vårärt
Vanlig lundelm
Tandrot

Lavar:

Blyertslav
Flarnlav
Gammelekslav
Grå skärelav
Gul dropplav
Gulpudrad spiklav
Klosterlav
Lönnlav
Parasitsotlav
Rostfläck
Stiftklotterlav
Traslav

Mossor:

Blåmossa
Fällmossa
Guldlockmossa

Svampar:

Eldsopp
Gränsticka
Tallticka

Insekter:

Gropig brunbagge
Gulbent kamklobagge
Ädelguldbagge

Referenser

ArtDatabanken, 2017. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Artportalen, 2017. Artfynd (september 2017).

Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-området Hasselö-Bergö (SE 0220433) Oxelösunds kommun.

Naturvårdsverket, 2012. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1.

Naturvårdsverkets hemsida.

Oxelösunds kommun, 2012. Naturvårdsplan Skärgården i Oxelösunds kommun. ECOS 2011-52.

Inventeringar

Länsstyrelsen i Södermanlands län informerar, 1982. nr13 Översiktlig naturinventering Oxelösunds kommun.

Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering, objekt N 4719-1996.

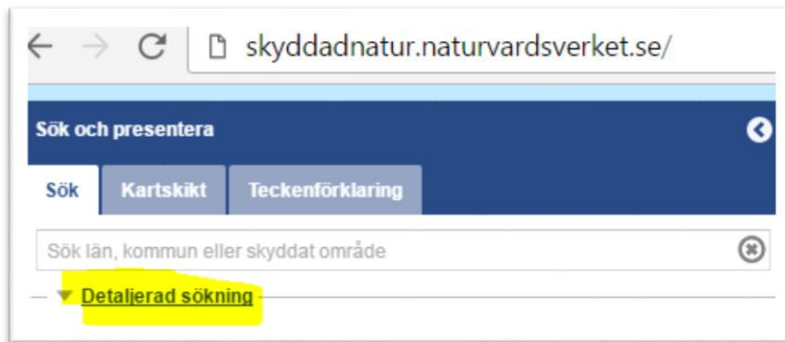

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

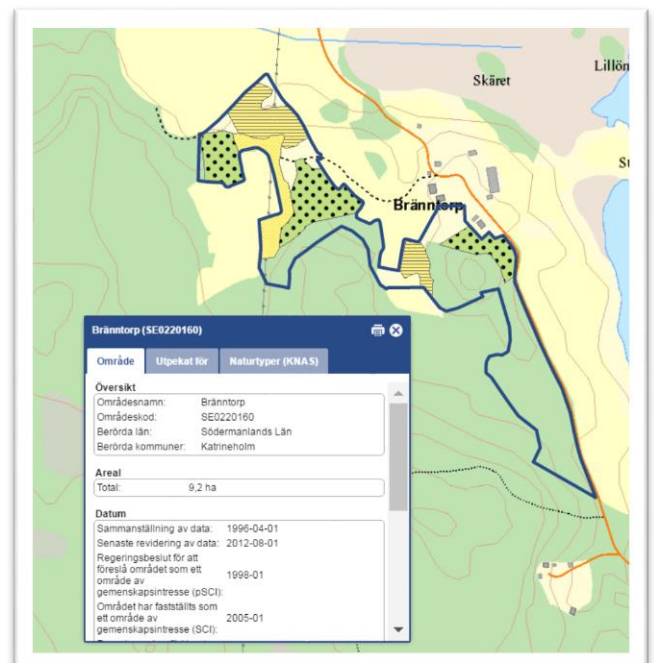
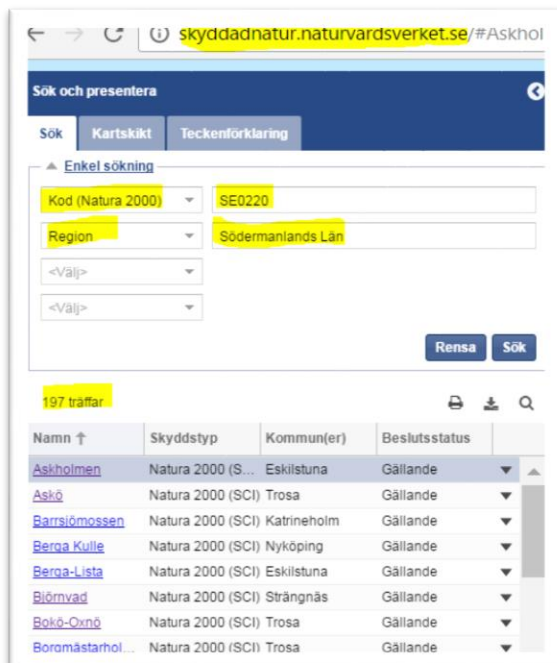
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

